

Za samostanskimi vrati

Samostan Kostanjevica

3. del

Zgodovino odkrivajo sloj za slojem

V cerkvi obiskovalec začuti, da je na posebnem kraju, v knjižnici lahko spozna več kot 10.000 del, če pa se poda po stopnicah navzdol, zaide v družbo kraljeve družine

Besedilo in fotografije:
Damjan Franz Lu

Lahko bi zastavili takole: »Frančiškanski samostan Kostanjevica pri Novi Gorici je eden izmed 13 frančiškanskih samostanov v Sloveniji. Najbolj je znan po burbonski grobnici v cerkveni kripti, v kateri so pokopani člani francoske kraljeve rodbine Burbonov, med njimi Karel X., zadnji francoski kralj te dinastije. Samostanska cerkev Marijinega oznanjenja sicer služi tudi kot župnijska cerkev župnije Nova Gorica - Kapela. V samostanu je knjižnica, ki se imenuje po slovenskem jezikoslovcu in patru tamkajšnjega samostana Stanislavu Škrabcu in v kateri hranijo 10.000 knjig, med njimi tudi 32 inkunabul. Šestega septembra je bil samostan razglašen za kulturni spomenik državnega pomena.« Vendar bi bržkone tako povedali hkrati veliko in nič. Ta frančiškanski samostan ima prav posebno dušo in življenje, ki ju lahko spoznamo samo tako, da se sami povzpnejo na hrib in odpremo težka vrata, skozi katera bomo vstopili v njegovo zgodovino in današnje življenje. Prvi občutek, ki ga človek dobi, ko po lepem sprehodu dospe na vrh, je, da je Bog, če je imel kaj pri tem, nalašč izbral ta čudoviti kraj. Tam se razprostira pogled na Goriško, tako italijanski kot slovenski del, na travnike, pašnike, gozdove, hribovje, trdnjave in mesta. Ko pa nam tamkajšnji stanovalci odprejo masivna črna lesena vrata, skozi katera so stoletja vstopali takšni in drugačni gostje, tako sijajni kot običajni, vstopimo pravzaprav skozi čas. Morda se prvi trenutek tega niti ne zavemo, ker je samostan lepo obnovljen, toda že krajši sprehod nas utegne pripeljati v enega od mnogih kottičkov, ki kaže, kako nepredvidljiv in poln zasukov je lahko čas.

Zavoj v levo

Recimo, da najprej zavijemo v levo. Nekaj korakov in že vstopimo v cerkev, ki je na začetku samostana. Pridružila se nam je konservatorica **Minika Osojnik**, ki pozna številne zgodbe tega kraja. Navsezadnje pod njenim budnim očesom sloj za slojem odkrivajo in obnavljajo zgodbo te cerkve. Njena notranjost je izredno bogata in

jo že kar nekaj časa pozorno restavrirajo, delček za delčkom. Kot nam je pojasnila, tam najdemo več slojev, več zgodb. Cerkev Gospodovega oznanjenja Mariji je sicer dal zgraditi grof **Matija Thurn** leta 1623. Štiristo let pa je dolga doba za vsakogar, še posebno v krajih in pokrajinah, ki so tako zelo na prepihu časa, kot je Goriška. Med drugim je bila cerkev močno poškodovana v prvi svetovni vojni. Po njej so jo sicer obnovili in poskušali po najboljših močeh povrniti njeno lepoto. Toda dandanes sloj za slojem odkrivamo njeno drugačno preteklost. Tako se v reliefnem liku, ki sprva spominja na pomarančo, skrbnemu konservatorju pravzaprav razkrije človeški obraz. Kdo je bil in zakaj so ga upodobili? Sploh ni rečeno, kot nas je podučila Osojnikova, da je zadnji sloj najbolj zanimiv in niti ne najkakovostnejši. Morda so prvi mojstri kaj poslikali še lepše, tako ali drugače zaz-

Pogled na samostan iz zraka / Foto: iStock

namovali notranjost, kar so jo zaradi tega ali onega razloga kasneje prekrili. Restavracija se zdaj približuje koncu. Le še malo je ostalo, kakšna malenkost tu in tam. Tako da, če se danes postavimo na sredino cerkve, začutimo, da smo na posebnem mestu. Prostor krasijo štukature in stenske poslikave, še posebno freska usmiljene Marije, ki jo je naslikal **Leonardo Rigo**. Marijino kronanje na svodu ladje pa slikar **Giovanni Moro**. Posebnost so tudi številne nagrobne plošče goriških plemenitašev. Kot so nam še povedali, je samostan priljubljena točka, kamor se povzpnejo tako meščani stare kot Nove Gorice. Stoji res povsem na meji, ker pa danes na srečo živimo v odprti Evropi, ima cerkev znova pomen, kot ga je

imela za ljudi od blizu in od daleč nekoč – kraj združevanja. Cerkev vendarle živi zaradi in od ljudi.

Bogata knjižnica

Sledimo korakom nazaj v vhodno avlo. Od tam nas knjižničarka **Mirjam Breclj** popelje v Škrabčevo knjižnico. Knjige so bile nekoč tako pomemben del samostanskega življenja! Zato se zdi prav posebno posvečen kraj. Za vrati – mimogrede, tudi ta sama po sebi pripovedujejo umetniške zgodbe – je razmeroma ozek prostor, s knjigami ob obeh straneh, z vonjavami, ob katerih ni nobenega dvoma več, da smo stopili v preteklost. Pojasni nam, od kod pravzaprav prihaja izraz »bukla« – ker so bile platnic knjig nekoč tudi iz bukovega lesa.

V prostoru so merilniki temperature in vlage, saj mora biti oboje primerno za shranjevanje tako dragocenih knjig.

V sosednjem prostoru se prostor zoži in poveča hkrati. Zdaj so si vrste knjig bliže, na omarah, kakšen meter druga od druge, toda hkrati se razprostere pogled navzgor. Knjižnica hrani več kot 16.500 knjig, med njimi številne neprecenljive. Tam je 32 prvotiskov, tako imenovanih inkunabul, sicer pa so to knjige, ki so jih pisali in tiskali večinoma od 16. do 19. stoletja. Za Slovence je še posebno pomembna slovnica **Adama Bohoriča** iz leta 1584 z avtorjevim lastnoročnim posvetilom.

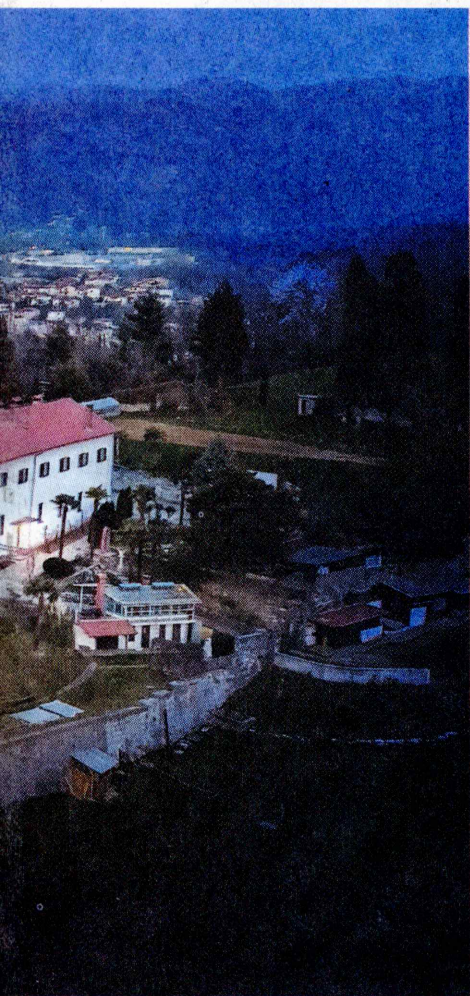
Knjižnica nosi ime po **Milanu Škrabcu**, nam še pove sogovornica, ki ve-

Knjižnica je prava zakladnica znanja.

V cerkvi končujejo restavriranje, pri čemer se posvečajo vsaki podrobnosti.

Panoramski pogled v cerkvi, ki se po mukotrpnem delu strokovnjakov kar blešči od lepote.

lja za največjega slovenskega jeziko-slovca 19. stoletja in je na Kostanjevici živel dvainštirideset let.

Kostanjevica ... Marsikdo bo ob tem imenu pomislil na Kostanjevico ob Krki. Celo v Gorici smo, na naše presenečenje, srečali ljudi, ki niso najprej pomislili na samostan nad mestom. Kasneje so nam pojasnili, zakaj: domačini kraj namreč poznajo pod drugačnim imenom – kapela. Tako je ostalo od prve kapele, ki je stala na hribu, vse do danes. Zanimivo: čas toliko spremeni, a vendar se mnoge nepričakovane stvari nespremenjeno ohranjajo več stoletij.

Živo življenje

Obiskovalci so dobrodošli, sprejeti z odprtimi rokami. Večje skupine se za

obisk najavijo. Obiskovalcem je odprto spodnje nadstropje, v zgornjem živijo frančiškani.

Naj to, da je samostan tako odprt, ne preseneča. Kot je pojasnil hišni predstojnik, pater **Niko Žvokelj**, je takšno načelo frančiškanskega življenja. Sicer je življenje, kot dajejo vtis vse tako stare zgradbe, mirno in ponuja veliko prostora za meditacijo.

Posebno mesto ima vrt ob samostanu. Tam recimo gojijo znamenite burbonke. Društvo ljubiteljev vrtnic Slovenije, ki ima sedež v Novi Gorici, je leta 2003 začelo urejati del zelenjavnega vrta, ki ga je dal samostan na razpolago za ureditev rožne zbirke. Na preurejenem vrtu je bila takrat posajena zbirka starih vrtnic burbonk.

Če pa stopimo malo naprej od vrta, lahko opazimo mlade, ki opravljajo različna dela. Trudijo se, celo mučijo, vendar se ob tem dobrovoljno pogovarjajo. Kdo so, od kod so? Pojasnijo nam, da v tem delu samostana gostuje Skupnost Srečanje, šola za življenje. Ponuja pot iz življenja drog v

upanje za lepšo prihodnost. Da bi jim le uspelo, jim zaželimo.

Vrnemo se v avlo. Zdaj bomo odšli, kot so nam priporočili, po stopnicah navzdol, do svojevrstnega zgodovinskega spektakla – do grobnice zadnjega francoskega kralja. Spektakla? Morda res ponesrečen izraz, vendar je to del samostana, ki je najbolj znan. Tam je namreč večno počivališče **Karla X.**, edinega francoskega kralja, ki je pokopan zunaj meja Francije.

Pod prezbiterijem cerkve počivajo zadnji člani francoske kraljeve rodbine Burbonov.

Nespremenjena kript

Ob vhodu v grobnico vzamemo v roke brošuro in beremo: »Ob julijski revoluciji leta 1830 so jih pregnali iz Francije. Prvo zatočišče so našli na Škot-

skem, potem na Češkem, leta 1836 pa so prišli v Gorico kot gostje grofa Corninija. Karel X., ki je prestol zasedel leta 1824, je sedemnajst dni po prihodu v Gorico, 6. novembra 1836, umrl za kolero. Domnevno na lastno željo je pokopan v cerkvi na Kostanjevici. « Tam je sicer še pet članov te družine. Ležijo v lepo oblikovanih sarkofagih, večinoma izdelanih iz kraškega marmorja. Kripta je nespremenjeno ohranjena vse do današnjih dni.

Mešani občutki prevzemajo človeka, ki se podaja v grobnico nekoga drugega, čeprav je ta resnično nekaj posebnega. Vendar ne deluje posebej kraljevsko, razkošno. Morda tudi zato ne, ker je bila na sarkofagu nekoč krona, ki pa je ni več. Menda je izginila, ko so umrle v času prve svetovne vojne za kratko preselili na Dunaj in jih nato pripeljali nazaj.

Je pa prav gotovo še en namig, kako poseben kraj je Kostanjevica. In kako lep je. Posebno če na vrhu hriba za trenutek zapremo oči in si predstavljamo, kako je bilo v 19. stoletju – idilično, s hribčkom na majhnem koščku raja na Zemlji. Kdo ne bi želel biti tam pokopan?

Samostan živahno živi naprej. Dobili smo občutek, da ljudje radi zahajajo tja. Med drugim zato, ker je samostan čudovito zatočišče, kadar zapiha burja. Obiskovalcem namreč ponuja zavetje in uživanje ob primorskih sončnih žarkih, četudi zapiha znameniti hladni veter. Ljudje so odprti, radi spregovorijo o tem in onem, kot velja za Goriško na splošno. Kogar pa zanese med same stene samostana, se resnično sprehodi – upamo, da nam je to uspelo pričarati – skozi čas. ■

Tamkaj z veseljem sprejmejo obiskovalce, pogosto tudi iz bližnjih šol.

Poiščite Slončkove recepte in delite svoje na:
KRUHINPOTICA.com

Skutna potica z rozinami

Testo: 1/2 kocke svežega ali ena vrečka suhega kvasa Fala 410 g bele moke tip 400 150 g mleka 90 g jogurta 100 g masla 70 g sladkorja 30 g masti / 50 g masla 2 rumenjaka 1,5 male žličke soli	Nadev: 500 g skute 200 g rozin 100 g sladkorja 50 g piškotnih drobtin 2 beljaka Jajce ali maslo za premaz
---	---

Kvas Fala raztopimo v mleku in ga prilijemo k moki ter dodamo ostale sestavine brez maščobe. Zamesimo kvašeno testo; najprej mešamo počasi in med mešanjem dodamo mast ali maslo. Na koncu mešamo deset minut na najvišji hitrosti, da postane testo gladko. Zatam posodo pokrijemo s folijo in pustimo testo na toplem vzhajati.

Vzhajano testo stresemo na pult, pregnetemo in pustimo nekaj minut počivati. Medtem pripravimo nadev: skuto zmešamo s piškotnimi drobtinami, beljakom in sladkorjem.

Spočito testo razvaljamo na pravokotnik, premažemo z nadevom in zvijemo v zvitek. Zvitek položimo v pomaščen model za potico, pokrijemo in pustimo vzhajati.

Vzhajano potico premažemo z jajcem ali maslom, na več mestih prebodemo z iglo in prestavimo v vročo pečico. Potico pečemo 50 minut na 190 °C, da se lepo obarva, po potrebi jo pokrijemo s folijo.

Pečeno potico pustimo nekaj minut v modelu, nato jo obrnemo in stresemo iz modela ter do konca ohladimo.

fala.sloncek